

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРГАНИ НАГЛЯДУ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У ЄС²⁵

Мотузна А. В.

магістрантка I року навчання ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Плотнікова М. В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри МСППП ННІ права

Сумського державного університету

Фінансова система як і будь яка інша не може існувати без належного нагляду та контролю. Стабільне та надійне функціонування елементів фінансових систем держав-членів ЄС сприяє інтеграційним процесам, загальному економічному зростанню, стійкості до впливу негативних явищ, і, зокрема, задоволенню потреб споживачів фінансових послуг. Правова природа Європейського Союзу обумовлює наділення відповідними наглядовими повноваженнями органи та установи, як на національному, так і на наднаціональному рівнях. Значне реформування органів фінансового нагляду на загальноєвропейському рівні відбулося після світової фінансової кризи. На сьогодні Європейська система фінансового нагляду складається з Європейської ради із системних ризиків, Об'єднаного комітету органів нагляду в ЄС, трьох спеціальних органів, що забезпечують стабільність фінансової системи та національних органів з нагляду країн-членів ЄС.

Об'єднаний комітет органів нагляду є форумом, метою якого є зміцнення співпраці між Європейським банківським органом (ЕВА), Європейським органом страхування та професійних пенсій (ЕІОРА) та Європейським органом з цінних паперів і ринків (ЕСМА). Ці органи функціонують як три європейські наглядові органи (ЕСА).

У цілому, Європейська система фінансового нагляду виконує такі завдання:

- 1) впровадження єдиних гармонізованих правил щодо ліцензування та нагляду за фінансовими інститутами;
- 2) забезпечення цілісності застосування європейських правил, включаючи питання:
  - а) врегулювання можливих розбіжностей між національними органами нагляду;
  - б) гарантування щодо застосування національними органами нагляду спільного законодавства;
- 3) встановлення цілісної наглядової практики;

---

²⁵ Дослідження проведено на виконання міжнародного проєкту в сфері освіти «619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг» (спільний проєкт СумДУ, Еразмус+ Жан Моне Фонду та Виконавчого агентства з питань освіти та культури за підтримки ЄС). Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, який відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

4) безпосередній нагляд за окремими над європейськими інститутами, які регулюються на рівні ЄС;

5) гарантування скоординованих дій у відповідь на кризову ситуацію з можливістю прийняття рішення надзвичайного характеру;

6) акумулювання «мікропруденційної» інформації [1, с. 73].

Окремо ж кожен орган виконує свої завдання у визначеній сфері. Розглянемо функції кожного.

Діяльність Європейського органу з цінних паперів та ринків (ESMA) регулюється регламентом №1095/2010. У цьому документі інституція означена як незалежний наглядовий орган у сфері управління альтернативними інвестиційними фондами, компаніями, що надають інвестиційні послуги або суб'єктами спільного інвестування, які продають свої паї або акції. Орган також наділений повноваженнями у сфері корпоративного управління, аудиту та фінансової звітності, має право вживати відповідні дії у контексті заявок на поглинання, клірингу та розрахунків. ESMA сприяє зміцненню європейської системи національних схем компенсації інвесторам, з метою забезпечення фінансування за рахунок внесків відповідних учасників фінансового ринку, а також, забезпечує високий рівень захисту всім інвесторам у гармонізованій структурі по всьому Союзу. Європейський орган з цінних паперів та ринків може розробляти нормативні та імплементаційні технічні стандарти для забезпечення адекватного рівня захисту інвесторів шляхом ефективного регулювання і нагляду та формування однакових умов конкуренції для надавачів фінансових послуг, а також забезпечення результативності та ефективності нагляду [2].

Європейський банківський орган (ЕВА) провадить свою діяльність на основі положень регламенту №1093/2010, котрий визначає його як наглядовий орган у сфері діяльності кредитних установ, фінансових конгломератів, інвестиційних фірм, платіжних установ та установ електронних грошей, включаючи питання корпоративного управління, аудиту та фінансової звітності. Орган сприяє зміцненню європейської системи національних схем гарантування вкладів, з метою забезпечення фінансування національних схем гарантування вкладів за рахунок внесків фінансових установ, і забезпечує високий рівень захисту всім вкладникам у гармонізованій структурі по всьому Союзу. Європейський банківський орган також уповноважений розробляти нормативні та імплементаційні технічні стандарти щодо схем гарантування вкладів та надання єдиного набору гармонізованих пруденційних правил для фінансових установ по всьому ЄС [3].

Європейський орган зі страхування та пенсійних фондів (ЕІОРА) функціонує в рамках положень регламенту №1094/2010 і діє як наглядовий орган. Уповноважений

орган діє у сфері діяльності страхових компаній, перестраховальних компаній, фінансових конгломератів, установ професійного пенсійного забезпечення та страхових посередників, включаючи питання корпоративного управління, аудиту та фінансової звітності [4].

ЕІОРА може сприяти оцінці потреби в європейській мережі національних гарантійних схем страхування. Також, Комісія може попросити Європейський орган зі страхування та пенсійних фондів оцінити співпрацю органів нагляду в межах колегій наглядових органів та їх функціональності; практики нагляду щодо встановлення надбавок до капіталу; вигоди від посилення групового нагляду та управління капіталом у групі страхових або перестраховальних компаній, включаючи можливі заходи для покращення ефективного транскордонного управління страховими групами [4].

ЕІОРА також може розробляти оцінювати ситуацію та прогрес стосовно скоординованих національних механізмів управління кризовими явищами, включаючи необхідність чи відсутність системи узгоджених та надійних механізмів фінансування з відповідними інструментами фінансування [4]. Тобто, значна частина повноважень припадає саме на нагляд за функціонуванням суб'єктів у сфері страхування та діяльності пенсійних фондів. Як і проаналізовані раніше, цей орган може розробляти проекти нормативно-правових та імплементаційних технічних стандартів.

Метою діяльності цих органів є захист суспільних інтересів шляхом сприяння короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій стабільності та ефективності фінансової системи для економіки Європейського Союзу, його громадян та бізнесу.

Провівши порівняльний аналіз статей 8 та 9 регламентів №1093/2010, №1094/2010, №1095/2010, можна виявити ідентичність завдань та повноважень відповідних органів. Тобто на кожен з них покладені абсолютно однакові завдання, відмінність полягає у лише у тому, що ці завдання стосуються різних складових фінансового ринку [2, 3, 4].

Однією з основних функцій ЕВА, ЕІОРА і ESMA є провадження пруденційного нагляду. Науковці визначають пруденційний нагляд як захід впливу на діяльність суб'єктів ринку фінансових послуг, що реалізується органами, які здійснюють державне регулювання, та має на меті забезпечення стабільного та належного функціонування ринку фінансових послуг в цілому, а також захист прав споживачів фінансових послуг шляхом встановлення звітності, моніторингу та реагування відповідних органів влади на порушення норм законодавства та надання звітності [5].

Відповідно до названих вище трьох регламентів, ці три наглядові органи є частинами Європейської системи фінансового нагляду (ESFS) й регулярно та тісно співпрацюють між собою, забезпечуючи міжсекторальну узгодженість роботи, досягнення

спільних позицій у сфері нагляду за фінансовими конгломератами та з інших міжгалузевих питань.

Слід також відмітити, що розглянуті органи мають абсолютно ідентичну внутрішню будову і складаються з: Наглядової ради, Управління, Голови, Виконавчого директора та Апеляційної ради. При чому, повноваження та порядок діяльності структурних підрозділів кожного з органів однакові.

У зв'язку з особливостями діяльності цих органів, а саме, проведенням нагляду та аналізу зібраних даних, вони здатні виявляти недоліки, що дає змогу для внесення пропозицій щодо зміни стандартів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що кожен з цих Органів є частиною Європейської системи фінансового нагляду (ESFS), основною метою якої є забезпечення належного впровадження правил, що застосовуються до фінансового сектору, для збереження фінансової стабільності та забезпечення довіри до фінансової системи в цілому та достатнього захисту клієнтів фінансових послуг. Разом ЕВА, ЕІОРА і ЕСМА утворюють єдиний наглядовий механізм, який сприяє забезпеченню захисту прав споживачів фінансових послуг, що стає можливим через здійснення ними функції пруденційного нагляду (що включає в себе регулярне оцінювання та експертний аналіз діяльності компетентних фінансових органів та установ, дотриманні стандартів та інших вимог, встановлених нормативними актами; оцінювання розвитку ринку у сфері своєї компетенції; виявлення ризиків та реагування на них).

Аналіз регламентів, котрі визначають правовий статус наглядових органів, показав, що вони провадять свою діяльність у взаємодії один з одним. Їх завдання сформульовані ідентично, що свідчить про те, що кожен орган має однакові повноваження та однакові задачі але в межах своєї компетенції, що забезпечує високу ефективність європейської фінансової системи й відповідно, належний рівень захисту прав споживачів фінансових послуг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дороніна І.І. Регулювання фінансового ринку в Україні та ЄС. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С.70 – 76.
2. Regulation (EU) No 1095/2010 of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 establishing a European Supervisory Authority (European Securities and Markets Authority), amending Decision No 716/2009/EC and repealing Commission Decision 2009/77/EC. URL: <https://bit.ly/3z29dQr>.